

Toetsing toegankelijkheid
Stembureaus
Provinciale Statenverkiezingen
2015

Inspectiedatum: 18 maart 2015

Analysedatum: 24 maart 2015

Rapport: 14 april 2015

Projectnr. PBT: **I5c154**

Organisatie: Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Adres: Postbus 20011

Postcode/Plaats: 2500 EA Den Haag

Analyserapport

PBTconsult BV is een zelfstandig ingenieurs- en adviesbureau gespecialiseerd in de advisering en toetsing van de fysieke toegankelijkheid van de gebouwde omgeving (gebouwen, woningen, objecten, openbare ruimte, openbaar vervoer evenementen, (thema)parken etc.).

Naast de hierboven beschreven werkzaamheden is PBTconsult exclusief gemachtigd om namens Ieder(in), de belangenorganisatie voor mensen met een functiebeperking, ITS-inspecties en analyses ten behoeve van het ITS-Keurmerk uit te voeren.

Bezoekadres:
Churchilllaan 11 (*melden bij Ieder(in), 1e verdieping*)
3527 GV Utrecht

Postadres:
Postbus 2420
3500 GK Utrecht

T: 030 - 291 66 33
I: www.pbtconsult.nl
E: info@pbtconsult.nl

Beknopte omschrijving van het onderzoek

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft PBTconsult opdracht verstrekt om, op basis van de in december 2014 opgestelde toegankelijkheidscriteria, vast te stellen of en in hoeverre stembureaus in Nederland toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. De oorspronkelijke checklist dateert van 2012 en is onder andere n.a.v. de toegankelijkheidstoetsing in 2014 op enkele punten gemodificeerd.

Onderzoeksbureau TNS Nipo heeft in opdracht van BZK 50 gemeenten geselecteerd, waarbij de gemeenten zijn gestratificeerd naar aantallen kiesgerechtigden. Hierbij is ook rekening gehouden met een spreiding naar regio (noord, oost, zuid, west). Vervolgens heeft BZK hieruit een steekproef getrokken van 28 gemeenten. Op basis van input van de gemeenten zelf is vastgesteld welke stembureaus toegankelijk zouden moeten zijn voor mindervaliden. Daaruit heeft BZK een aselechte steekproef getrokken van twee stemlokalen per gemeente. PBTconsult heeft vervolgens één reservegemeente aangewezen, zodat PBTconsult uiteindelijk in 27 gemeenten de toegankelijkheid van totaal 54 stemlokalen heeft geobserveerd.

3

De toegankelijkheidstoets had betrekking op de volgende onderwerpen:

- Aanduiding van de stembureaus
- Parkeren
- Route tussen openbare weg en het gebouw waar het stembureau is gevestigd
- Route tussen de entree van het gebouw en het in het gebouw aanwezige stemlokaal
- Entree van het gebouw van het stembureau
- Entree van het in het gebouw aanwezige stemlokaal
- Tijdelijke voorzieningen (hellingbanen, dorpeloverbruggingen, vloerbescherming etc.)
- Verkeersruimte in het stemlokaal
- Stoelen in het stemlokaal
- Stemhokje
- Stembus(sen)
- Uitvergroete kandidatenlijst
- Hulpmiddelen (leesloupe)

Uitkomsten van het onderzoek

RESULTAAT TOTAAL:

Op basis van de constatering bij de onderzochte stembureaus hebben wij vastgesteld dat 10 van de 54 (=18%) stembureaus volledig voldoen aan de gestelde toegankelijkheidscriteria.

Tabel met absolute waarden:

Stembureau															
	Aanduidingsborden	Parkeren	Route openbare weg - stembureau	Route entree stembureau - stemlokaal	Entree stembureau	Entree stemlokaal	Tijdelijke voorzieningen	Verkeersruimte stemlokaal	Stoelen	Stemhokje	Stembus(sen)	Uitvergroete kandidatenlijst	Leesluope		
	1.1	1.2	1.3	1.6	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6		
01A	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1		0
01B	1	1	1	1	0	1	-	1	1	1	1	0	1		0
02A	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		0
02B	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1		0
03A	1	0	0	1	1	0	-	1	0	1	1	1	1		0
03B	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1		0
04A	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1		0
04B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		1
05A	0	1	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1		0
05B	0	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		0
06A	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		1
06B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		1
07A	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1
07B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		1
08A	1	0	1	1	1	0	-	1	0	1	1	1	1		0
08B	0	1	0	1	1	1	-	1	1	1	1	1	0		0
09A	1	1	0	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		0
09B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1		1
10A	1	1	0	1	0	1	-	1	1	1	1	1	1		0
10B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1		0
11A	1	1	0	1	0	1	-	1	0	1	1	1	1		0
11B	0	1	0	0	0	0	-	1	1	1	1	1	1		0
12A	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1		0
12B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1		0
13A	0	1	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1		0
13B	0	1	1	1	0	1	-	1	1	1	1	1	1		0
14A	0	1	0	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1		0
14B	0	1	0	0	0	0	-	1	1	1	1	1	1		0

15A	1	1	1	1	1	1	-	0	1	1	1	1	1	0
15B	1	1	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1	0
16A	1	1	0	1	0	1	-	1	1	1	1	1	1	0
16B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
17A	0	0	1	1	0	1	-	0	1	1	1	1	1	0
17B	0	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	0
18A	0	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1	0
18B	0	1	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1	0
19A	0	1	1	1	0	1	-	1	0	1	1	1	1	0
19B	0	1	1	1	0	1	-	1	1	1	1	1	1	0
20A	1	1	1	1	1	1	-	0	1	1	1	1	1	0
20B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
21A	1	1	1	1	0	1	-	1	1	1	1	0	1	0
21B	1	1	1	1	0	1	-	1	0	1	1	0	1	0
22A	1	0	1	1	1	1	-	1	0	1	1	0	1	0
22B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	0	1	0
23A	0	1	1	1	0	1	-	1	0	1	1	1	1	0
23B	0	1	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1	0
24A	0	0	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1	0
24B	0	1	1	1	0	1	-	1	0	1	1	1	1	0
25A	0	0	1	1	1	1	-	1	0	1	1	1	1	0
25B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
26A														
26B														
27A	1	1	1	1	0	0	-	1	1	1	1	1	1	0
27B	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1
28A	0	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	0
28B	0	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1	0
														61%
														87%
														81%
														94%
														70%
														89%
														50%
														94%
														70%
														100%
														100%
														80%
														98%
														18,5%

Verklaring bovenstaande gegevens:

- Kolom 1: volgnummer stembureaus, adres stembureaus bij PBTconsult bekend
- Kolom 2 t/m 14: 1 = onderdeel voldoet aan de toegankelijkheidscriteria
0 = onderdeel voldoet niet aan de toegankelijkheidscriteria
- = onderdeel niet van toepassing
- Stembureaus 26A en 26B (reservegemeente) niet getoetst.
- Niet iedere vraag in de checklist is van toepassing op het onderzochte stembureau. In dat geval is er geen waardering in de tabel voor dat betreffende item opgenomen.

De resultaten van de waardering op basis van **ABSOLUTE WAARDEN** bevatten alleen cijfers 1 of 0. Wanneer een item volledig voldoet aan de toegankelijkheidscriteria wordt dit aangegeven met een "1", wanneer het item niet (geheel) voldoet aan deze criteria wordt dit aangegeven met "0".

Tabel met gewogen waarden:

Stembureau	Aanduidingsborden	Parkeren	Route openbare weg - stembureau	Route entree stembureau - stemlokaal	Entree stembureau	Entree stemlokaal	Tijdelijke voorzieningen	Verkeersruimte stemlokaal	Stoelen	Stemhokje	Stembus(sen)	Uitvergroete kandidatenlijst	Leeslupe		
	1.1	1.2	1.3	1.6	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6		
01A	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	5	10		9,6
01B	10	10	10	10	0	10	-	10	10	10	10	5	10		8,8
02A	10	0	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		9,2
02B	10	10	10	10	10	10	1,8	10	10	10	10	10	10		9,4
03A	10	0	0	10	10	2	-	10	0	10	10	10	10		6,8
03B	10	10	2	3	0	0	0	10	10	10	10	10	10		6,5
04A	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	4,5	10		9,5
04B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
05A	5	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10		8,8
05B	5	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10		8,8
06A	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
06B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
07A	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		10,0
07B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
08A	10	0	10	10	10	4,8	-	10	0	10	10	10	10		7,9
08B	7,2	10	5,4	10	10	10	-	10	10	10	10	10	0		8,6
09A	10	10	1,5	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		9,3
09B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
10A	10	10	0,6	10	0,8	10	-	10	10	10	10	10	10		8,5
10B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	6,2	10		9,7
11A	10	10	6,7	10	7,4	10	-	10	0	10	10	10	10		8,7
11B	0	1	1,2	2,6	2,1	1,3	-	10	10	10	10	10	10		5,7
12A	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	0	10		9,2
12B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	0	10		9,2
13A	3	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10		8,6
13B	3	10	10	10	1,2	10	-	10	10	10	10	10	10		8,7
14A	0	10	1,2	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10		7,6
14B	1,2	10	0	2,2	1,2	1,2	-	10	10	10	10	10	10		6,3
15A	10	10	10	10	10	10	-	1,2	10	10	10	10	10		9,3
15B	10	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10		9,2
16A	10	10	6	10	2,8	10	-	10	10	10	10	10	10		9,1
16B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		10,0
17A	0	0	10	10	2,8	10	-	6,8	10	10	10	10	10		7,5
17B	0	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10		9,2

18A	3,4	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	5,5	10	9,1
18B	3,4	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10	8,6
19A	0	10	10	10	0	10	-	10	0	10	10	10	10	7,5
19B	0	10	10	10	0	10	-	10	10	10	10	10	10	8,3
20A	10	10	10	10	10	10	-	3,2	10	10	10	10	10	9,4
20B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10	10,0
21A	10	10	10	10	1,2	10	-	10	10	10	10	4,5	10	8,8
21B	10	10	10	10	1,4	10	-	10	0	10	10	4,5	10	8,0
22A	10	0	10	10	10	10	-	10	0	10	10	2,3	10	7,7
22B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	2,3	10	9,4
23A	4,5	10	10	10	2,8	10	-	10	0	10	10	10	10	8,1
23B	7	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10	8,9
24A	5,4	0	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10	8,0
24B	5,4	10	10	10	0	10	-	10	0	10	10	10	10	8,0
25A	4,2	10	10	10	10	10	-	10	0	10	10	10	10	8,7
25B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10	10,0
26A														
26B														
27A	10	10	10	10	3,4	2,1	-	10	10	10	10	10	10	8,8
27B	10	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10	10,0
28A	4,5	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10	9,5
28B	4,5	10	10	10	10	10	-	10	10	10	10	10	10	9,5
	7,4	8,7	8,6	9,6	7,5	9,1	5,5	9,7	6,9	10,0	10,0	8,7	9,8	8,8

Verklaring bovenstaande gegevens:

- Kolom 1: volgnummer stembureaus, adres stembureaus bij PBTconsult bekend
- Kolom 2 t/m 14: waarderingscijfer (0 t/m 10) gerelateerd aan de toegankelijkheidscriteria
“-“ = onderdeel niet van toepassing
- Stembureaus 26A en 26B (reservegemeente) niet getoetst.
- Niet iedere vraag in de checklist is van toepassing op het onderzochte stembureau. In dat geval is er geen waardering in de tabel voor dat betreffende item opgenomen.

De resultaten van de waardering op basis van **GEWOGEN WAARDEN** bevatten cijfers tussen 0 en 10, afgerond op 1 decimaal.

De rekenmethode die hiervoor is gebruikt, is als volgt:

De items van de checklist zijn opgebouwd rondom de thema's BEREIKBAARHEID (vragen 1.1 - 1.7), BETREEDBAARHEID (vragen 2.1 - 2.3) en BRUIKBAARHEID (vragen 3.1 - 3.6). Deze vragen (kunnen) zijn opgebouwd uit meerdere deelvragen. Door de uitkomsten van de deelvragen (Ja/Nee) evenredig te verwerken in de uitkomsten van de vragen ontstaat er een genuanceerd beeld van het resultaat per vraag, volgens de formule: “som uitkomst deelvragen (ja/nee = 1/0) gedeeld door aantal deelvragen, keer 10”.

Het gemiddelde cijfer voor de stembureaus bij deze manier van meten is: 8,8.

RESULTAAT PER ONDERWERP:

Hieronder een overzicht van de onderwerpen van het onderzoek met daarachter het percentage dat voldoet aan de criteria.

Tabel op basis van absolute waarden:

Aanduiding van de stembureaus	61%
Parkeren	87%
Route tussen openbare weg en het gebouw waar het stembureau is gevestigd	81%
Route tussen de entree van het gebouw en het in het gebouw aanwezige stemlokaal	94%
Entree van het gebouw van het stembureau	70%
Entree van het in het gebouw aanwezige stemlokaal	89%
Tijdelijke voorzieningen (hellingbanen, dorpeloverbruggingen, vloerbescherming etc.)	50%
Verkeersruimte in het stemlokaal	94%
Stoelen in het stemlokaal	70%
Stemhokje	100%
Stembus(sen)	100%
Uitvergroete kandidatenlijst	80%
Hulpmiddelen (leesloupe)	98%

8

Tabel op basis van gewogen waarden:

Aanduiding van de stembureaus	7,4
Parkeren	8,7
Route tussen openbare weg en het gebouw waar het stembureau is gevestigd	8,6
Route tussen de entree van het gebouw en het in het gebouw aanwezige stemlokaal	9,6
Entree van het gebouw van het stembureau	7,5
Entree van het in het gebouw aanwezige stemlokaal	9,1
Tijdelijke voorzieningen (hellingbanen, dorpeloverbruggingen, vloerbescherming etc.)	5,5
Verkeersruimte in het stemlokaal	9,7
Stoelen in het stemlokaal	6,9
Stemhokje	10,0
Stembus(sen)	10,0
Uitvergroete kandidatenlijst	8,7
Hulpmiddelen (leesloupe)	9,8

VERKLARING PER ONDERWERP:

De oorzaken waarom stembureaus op onderdelen niet voldoen aan de criteria zijn divers. Hieronder een overzicht van de meest voorkomende tekortkomingen per onderwerp.

Aanduiding van de stembureaus

- Aanduiding niet aanwezig op de openbare weg
- Aanduiding te klein of niet opvallend genoeg

Parkeren

- GPA (Gehandicapten Parkeerplaats Algemeen) ontbreekt
- Afstand tussen GPA en stembureau te groot

Route tussen openbare weg en het gebouw waar het stembureau is gevestigd

- Obstakels in de route
 - Hoogteverschillen zonder op-/afrit, lift, hellingbaan
 - Roosters met een grote maaswijdte

Route tussen de entree van het gebouw en het in het gebouw aanwezige stemlokaal

- Te smalle deuren / doorgangen

Entree van het gebouw van het stembureau

- Te smalle deuren
- Te hoge dorpels
- Bedieningskracht (voor het openen/sluiten van de deur) te hoog

Entree van het in het gebouw aanwezige stemlokaal

- Te smalle deuren
- Te hoge dorpels
- Bedieningskracht (voor het openen/sluiten van de deur) te hoog

Tijdelijke voorzieningen (hellingbanen, dorpeloverbruggingen, vloerbescherming etc.)

- Ontbreken van deze (voor toegankelijkheid noodzakelijke) voorzieningen
- Voorzieningen wel aanwezig, maar onvoldoende (bijvoorbeeld een hellingban die te kort is voor de te overbruggen hoogte, waardoor de hellingshoek te groot is)

Verkeersruimte in het stemlokaal

- Onvoldoende opstel- en manoeuvreerruimte bij stembussen

Stoelen in het stemlokaal

- Geen stoelen
- Alleen stoelen zonder armléuningen

Stemhokje

- Geen opmerkingen

Stembus(sen)

- Geen opmerkingen

Uitvergroete kandidatenlijst

- Wel kandidatenlijst, maar niet vergroot
- Wel kandidatenlijst, maar onvoldoende vergroot
- Kandidatenlijst hangt te hoog
- Geen/onvoldoende opstelruimte voor kandidatenlijst

Hulpmiddelen (leesloupe)

- Bij 1 stemlokaal was wel een loupe aanwezig, maar deze was alleen voor het controleren van de geldigheid van de stempas, niet voor gebruik door slechtzienden.

Conclusies

Wanneer de toegankelijkheidsprestaties van de onderzochte stembureaus volgens de **absolute meetmethode** worden gewogen voldoet **18,5%** van de 54 onderzochte stembureaus aan alle toegankelijkheidscriteria. Dit wil echter niet zeggen dat de overige onderzochte stembureaus daardoor in absolute zin onbereikbaar, onbetreedbaar en/of onbruikbaar zijn voor mensen met een beperking.

Toegankelijkheid kent vele aspecten en mensen met beperkingen zijn voor wat betreft hun beperkingen niet altijd in categorieën onder te verdelen. De toegankelijkheidscriteria zijn tot stand gekomen op basis van al jaren bestaande en regelmatig geüpdatete normen.

De diversiteit van fysieke mogelijkheden van mensen (met een beperking) in combinatie met in de praktijk aangetroffen omstandigheden kan voor situaties zorgen waarbij ontoegankelijke oplossingen (door sommigen) toch als toegankelijk worden ervaren. Het omgekeerde, waarbij zgn. toegankelijke oplossingen als niet toegankelijk worden ervaren, komt ook voor.

10

De uitslag op basis van de **gewogen meetmethode** geeft aan dat 50 van de 54 onderzochte stemlokalen (92,6%) een voldoende of hoger scoren (tussen een 6 en een 10). Het gemiddelde cijfer is een 8,8. **4** van de 54 onderzochte stembureaus scoren onvoldoende (lager dan een 6).

Bij de gewogen methode is geen prioritering aangebracht m.b.t. belangrijke of minder belangrijke toegankelijkheidseisen. De prioritering kan ook niet gemaakt worden wanneer je ervan uitgaat dat iedereen zelfstandig en zonder hulp zou moeten kunnen stemmen. De gewogen resultaten geven alleen aan dat er in veel van de bij het stemmen noodzakelijke toegankelijkheidsaspecten voorzien is, maar dat dit echter nog niet op alle onderdelen het geval is.